

Het licht van Lorelei

*Het licht van
Lorelei*

Jen Minkman

Eerste druk, maart 2019

© Jen Minkman, 2019

Een uitgave van IMAGINE, Veghel 2019

Omslagfoto Shutterstock.com

Opmaak ZetSpiegel, Best

ISBN 978 94 633 3467 9

NUR 285

www.imagine-yabooks.nl

imagine

imagine_yabooks

imagine.ya.books

IMAGINE is een imprint van ImageBooks Factory BV.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

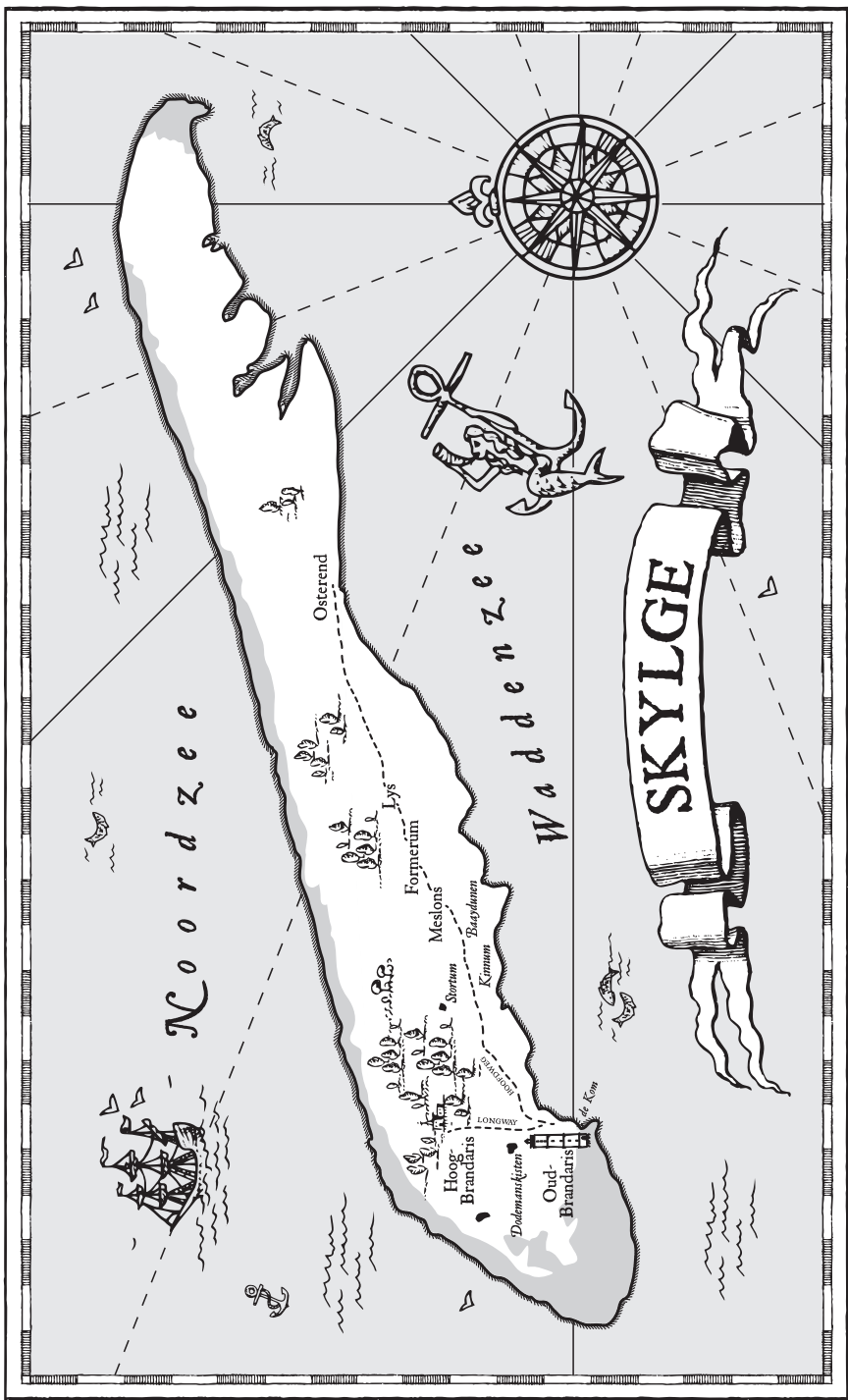
Deel 1

Enna

*Das Lied ist aus, die Melodie verklungen
Nichts blieb von der Musik zurück
Ein Echo nur von Liebe*

Het lied is uit, de melodie weggestorven
Niets blijft achter van de muziek,
slechts een echo van liefde.

Marlene Dietrich - *'Frag Nicht Warum'*

Noordzee

Waddenzee

SKYLGE

Osterend

Lys

Formerum

Meslons

Sornum

Barshlanen

Kinnum

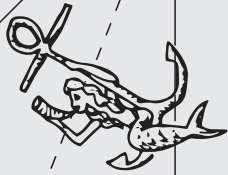
LONGWY

Hoog-Brandaris

Doodmanukitten

Oud-Brandaris

de Kem

Het is de roep van de albatros waar ik die ochtend wakker van word.

De vogel komt sinds een paar maanden steeds vlak na zonsopgang bij mijn slaapkamerraam zitten. Als ik rechtop ga zitten in bed en mijn gordijn openduw, zit hij daar weer, op mijn vensterbank met zijn hoofd schuin. Hij kijkt me nieuwsgierig aan. Vol betekenis, lijkt het wel.

De oudere mensen op Terschelling zeggen altijd dat een albatros een pure, menselijke ziel is die na de dood op vleugels uitvliegt naar het hiernamaals, maar ik twijfel daar een beetje aan. Die rotbeesten zijn altijd aan het vechten met de meeuwen op het strand over wie de grootste mossels verdient. Ik vind het er niet bepaald puur uitzien.

En toch... deze vogel is anders. Het lijkt wel of hij met me wil praten. *Enna, ben jij dat?* hoor ik mijn moeders melodische stem in mijn hoofd. *Ik ben het.*

Maar zij kan het niet zijn. Ze werd door de zee mee-
gesleurd. Door hén. Haar ziel voor eeuwig verloren. En het erge is dat ze vrijwillig de zee in liep, op zoek naar verlossing. Al had ze mij en papa en Sytse. We waren niet genoeg voor haar om weerstand te bieden

tegen de lokroep van de Sirenes. De verleidelijke klank van zalige vrijheid.

Het is vreemd, dat idee dat ook maar iemand zich gevangen zou kunnen voelen op een eiland als dit. Het land van Skylge, zoals wij het in onze oude taal noemen, rent aan alle kanten de eindeloze zee in. Niets belemmert het zicht op de horizon en de uitgestrekte hemel is nooit ver weg van ons omdat laaghangende, grijze wolken ons in het koude seizoen striemende regen, donder en bliksem brengen. Dat zijn de enige momenten dat de heersende klasse op dit eiland electriciteit niet voor zichzelf kan houden. Ik heb op school geleerd dat de bliksem wordt veroorzaakt door dezelfde kracht die de Angelen gebruiken om hun huizen te verlichten, hun automobielen te laten rijden en hun mysterieuze apparaten te laten werken. De Brandaristoren die uit het vlakke landschap in het westen oprijst is waar ze het gewijde vuur van hun beschermheilige bewaren: het Vuur van Brandarius.

De Angelse priesters beweren dat Sint Brandarius van ver kwam zeilen om ons eiland met zijn heilige Vuur te beschermen tegen de Sirenes. Maar de meeste mensen die door het zeevolk worden meegesleurd in de Waddenzee zijn Skylgers, geen Angelen.

Ik gooi mijn deken aan de kant en sta op. Langzaam kleed ik me aan in een eenvoudige, bruine vis-sersbroek en oude bloes. Ik borstel mijn lange, bruine haar en doe er een staart in. De gebarsten spiegel in de hoek toont me dat ik kringen van vermoeidheid onder mijn ogen heb, maar ik negeer ze. Ik heb geen tijd om stil te staan bij vermoeidheid. Er moet voor

ontbijt worden gezorgd voordat ik naar school ga en de netten gooien zichzelf niet uit, helaas.

Mijn maag knort. Ik zou best trek hebben in een lekker stuk haring met uitjes op een snee wit brood, maar dat zit er niet in. Dat kunnen we niet betalen. De vis die ik vang is klein en meestal niet erg smakelijk.

‘Jij lust vast ook liever haring?’ zeg ik tegen de albatros die me nog steeds met gele ogen aankijkt.

Daarom zal hij hier wel niet zijn. Ik heb het beest nog nooit te eten gegeven. Misschien wil hij echt alleen maar vrienden zijn. Sytse heeft me weleens verteld dat er albatrossen meevliegen met *De Stormvloed*, het zeilschip waar hij op werkt als matroos en zelfstandige handelaar. Het handelsschip dat uitvaart naar de Hanzesteden op het vasteland. Zijn kapitein beweert dat de vogels er zijn om ze te beschermen.

Nou, een beetje bescherming kunnen ze wel gebruiken op die gevaarlijke route. En toch ben ik soms jaloers op mijn broer. Sytse loopt dan wel het risico om aan zijn einde te komen door een aanval van het zeevolk, maar hij ziet tenminste iets van de wereld. De handelaren in Harns en Holwerd behandelen hem als gelijke, niet als uitschot. Dat is ook logisch: zonder Skylgerse handelaren die wekelijks hun leven durven te wagen door van en naar het eiland te varen, zouden de Friese handelaren volledig afhankelijk zijn van de veerboot van de Angelen. Die vaart maar eens in de twee maanden naar Harns. En ze zijn nu eenmaal dol op onze schapenwol en cranberryjam. De Fiur-Waerds, zoals de priesters van Brandarius heten, vinden die handel met ‘buitenstaanders’ maar niets. Die willen het liefst alleen handel

tussen Angelen onderling in de grote steden op de Waddeneilanden en langs de kust onder de vlag van hun heilige Brandarius. Gelukkig is onze lokale leider, de Skelta, minder bekrompen. Hij zegt altijd dat de Friese goden net zo goed onze goden zijn.

Als ik de tuin in stap, blijkt mijn vader al op te zijn. Hij zit op het bankje aan de rand van de tuin met zijn ogen half toegeknepen naar de opkomende zon te kijken. Zijn blik glijdt over het dijkgpad dat langs ons huis loopt en zijn gebruinde, verweerde handen liggen krampachtig om zijn knieën, alsof hij zichzelf moet inhouden om niet op te springen, het dijkgpad af te rennen en zo de zee in te lopen.

Misschien denkt hij er soms over na om mijn moeder te volgen, maar hij is er nog. Ik denk dat hij veel te veel van mij en Sytse houdt om ons achter te laten.

‘Goeiemorgen, Enna,’ zegt hij met een flauwe glimlach. ‘Ik hoop dat ik je niet wakker heb gemaakt door mijn gerommel in de keuken?’

‘Nee hoor, ik moest toch vroeg op.’ Snel trek ik de oude olielaarzen aan die naast het hek staan. ‘Ik heb om acht uur met Ada afgesproken zodat we samen naar school kunnen fietsen. En ik wil nog kunnen ontbijten voor ze komt.’

Zijn gezicht betreft. De koorts waar hij een paar jaar geleden bijna aan is overleden heeft zijn lichaam stram en onwillig achtergelaten. Vissen kan hij niet meer. Het enige wat hij nog kan, is thee voor ons zetten ’s ochtends.

‘Zeg, waarom maak je geen pannenkoeken voor ons drietjes?’ ga ik snel door met een brede glimlach. ‘Er ligt nog een halve zak meel in de kast. En er zijn

twee eieren. Eida kan ons vast wel wat schapenmelk geven.' Onze buurvrouw heeft genoeg schapen om het hele dorp te voeden.

'Drietjes?' herhaalt mijn vader verbaasd.

'Sytse komt vandaag thuis,' vertel ik. 'Het is zestien mei, heit. De dag van Sint Brandarius. De opening van het Oerolfestival is binnenkort. Het hele eiland wacht in spanning af waar onze schepen mee terugkomen.'

Zijn ogen lichten op. 'Oh, heus?' mompelt hij. 'Ik moet de kalender echt eens wat beter in de gaten houden. Ik had geen idee.' Hij staat moeizaam op en geeft me een knuffel. 'Hij blijft toch wel tot het festival voorbij is?'

'Natuurlijk.' Ik grijns. Sytse wil Oerol echt niet missen. Een paar weken lang openen we onze openluchttheaters voor allerlei vermaak: acteerwerk, muziek, komedie. De geur van versgebakken gemberkoek zal de straten van onze hoofdstad wederom vullen. Hoog en laag, rijk en arm, dat maakt tijdens het festival even niet uit. Het werd altijd gevierd in *blommemoane*, zoals we de maand mei vroeger noemden, en daar hebben de Angelen niets aan kunnen veranderen.

De gedachte aan koek laat mijn maag opnieuw rammelen. 'Ik zal snel zijn,' beloof ik. Met een zwaai gooi ik het oude vissersnet dat over het tuinhok hangt over mijn nek. Ik kijk mijn vader na als hij voorzichtig terugschuifelt naar de achterdeur.

Vandaag belooft het lekker weer te worden. De lucht is strakblauw als ik de dijk oversteek en me naar het strand begeef. Dat is meestal wel anders

hier, dus mij hoor je niet klagen. In mei 1942 en 1943 was er bijna elke dag regen, dus van mij mag het dit jaar elke dag van Oerol zonnig zijn.

Alle kleine beetjes helpen om de Melancholie in bedwang te houden.

Ik begin een vrolijk deuntje te fluiten om mezelf af te leiden als ik weer aan mam moet denken. Tegelijkertijd stamp ik met mijn voeten in het natte zand en klap ik in mijn handen. Ik zal er wel als een idioot uitzien, maar het helpt om de kilte niet in mijn lichaam door te laten dringen. Alleen de schapen van Eida kunnen me hier dwaas zien doen.

De touwen van het oude net schuren langs de huid van mijn nek. Ze zijn helemaal ruw geworden, verweerd door het zoute water. De lucht van zout vermengt zich met de reuk van bruinkool, die over de dijk komt aangewaaid. Ondanks het lekkere weer stoken de mensen in Kinnum de haard nog op, want op ons eiland weet je nooit wanneer het weer omslaat.

Net voordat ik op het punt sta mijn net uit te werpen, valt mijn oog op een uitstekende, met zeewier begroeide rots. In het midden van het kluitje zeesla liggen twee enorme meeuweneieren. De bespikkelde dingen lachen me toe en staan garant voor een snel en voedzaam ontbijt. Geen idee waarom een meeuw op het idee kwam om hier eieren achter te laten, maar ik vind het prima. Met een grijns pak ik ze op en stop ze voorzichtig in mijn tas. Ik hoef niet eens meer te vissen.

Lichten in de nacht. Schreeuwende stemmen en grauwend bevelen. 'Aufmachen! Polizei!' De verwilderde blikken van zigeuners die uit hun woonwagens worden gesleurd, uit hun kamp worden weggevoerd. In donkere coupé's worden gestopt.

De stank van urine, het gejack en geknars van ijzer op ijzer. Wielen op rails. De wanhoop van deze mensen, sommigen nog kinderen.

Licht in de nacht zal voor deze mensen nooit meer een teken van hoop zijn.

Badend in het zweet gaat hij rechtop zitten. Soms laten de visioenen hem maandenlang met rust, maar deze week zijn ze heftig als nooit tevoren. Het lijkt wel of de aanloop naar de dag van Sint Brandarius iets met zijn geest doet. Is dat omdat zijn familie van de heilige man afstamt?

Hij wrijft over zijn natte gezicht. De stemmen van de geweldplegers... die hadden Germaans gesproken, of daar leek de taal in elk geval op.

Hij ziet wat niemand anders kan zien. Een andere werkelijkheid. Een vreselijke werkelijkheid.

'God,' mompelt hij zacht. 'Laat mijn wereld nooit zó worden.'

2

‘Enna!’ roept mijn vriendin naar me als ik het pad naar de Stortumsedijk op kom fietsen. Ze staat op me te wachten, zoals altijd stipt op tijd. Haar fiets rust tegen haar heup terwijl ze haar witblonde haar in een knot bindt voor de winderige tocht die ons te wachten staat. ‘We komen te laat, slome!’

‘Sorry,’ hijg ik. Met knarsende remmen kom ik voor haar neus tot stilstand. ‘Ik had onverwacht een grote omelet als ontbijt en ik móést er gewoon even van genieten. Zo zalig.’

Ada wacht hier altijd op me om acht uur. We wonen allebei in Kinum, een dorp met maar liefst honderd inwoners. Het is ongeveer twintig minuten fietsen naar Brandaris, waar we op de Skylger M.U.L.O. zitten.

Als we met de bus mochten, zouden we binnen vijf minuten op school zijn, maar dat mogen we natuurlijk niet. De elektrische bus die naar de hoofdstad rijdt is alleen voor Angelen en stopt niet eens in Kinum. Hier wonen alleen Skylgers.

‘Die omelet gaat je opbreken,’ zegt Ada giechelend. ‘De laatste keer dat je zwaar had ontbeten kwam je bijna niet vooruit.’

Ik kreun. ‘Misschien kunnen we een Elektro op

zijn hoofd meppen en zijn persoonsbewijs stelen?' stel ik voor. 'Dan kunnen we mee met de Brandarius-bus.'

Ada doet alsof ze geschokt haar adem inhoudt. 'Een arm Skylgermeisje dat samen met de Elektro's de bus naar school neemt? Jij hebt lef, zeg.' Haar bruine ogen, die een tint lichter zijn dan de mijne, sprankelen ondeugend.

'Kom op, laten we gaan,' geef ik als antwoord. 'We hebben alleen 's ochtends een paar lessen, dus nu zijn ze vast extra streng met telaatbriefjes.'

'Ja, die Sint Brandarius is zo slecht nog niet,' grinnikt Ada, terwijl we in onze flapperende, lange rokken tegen de wind in beginnen te fietsen. 'Dankzij hem is het een nationale feestdag voor iedereen. We zijn om twaalf uur al uit. Ga jij ook naar de haven na de lessen?'

'Natuurlijk. Sytse komt vandaag terug. Ik hoop dat hij nieuwe platen meeneemt.'

'Oh, ja! Dat zou geweldig zijn.' Ada bloost van genoegen. Ik vermoed dat het niet alleen om de platen is en dat ze ook een oogje op mijn broer heeft, maar dat weet ik niet helemaal zeker. Ze heeft het er nog nooit over gehad. 'Die laatste paar die hij meenam van Marlene Dietrich en Kathleen Ferrier waren prachtig.'

We zijn allebei verzot op muziek. Mijn vriendin kan voor geen ene meter zingen, maar gitaarspelen kan ze wel en ik zing weleens met haar mee. Mijn familie is in het bezit van een draagbare grammofoon en Sytse neemt altijd bakelieten platen voor me mee, die Ada en ik dan samen luisteren. Lp's komen

ook regelmatig mee met handelsschepen van het vasteland, maar die kunnen we niet afspelen – die zijn alleen voor de rijke Angelen met hun elektronische apparatuur. Sytse weet echter de muziekliefhebbers onder de Skylgers wel te vinden en neemt altijd een hele doos bakelieten 78-toerenplaten mee naar huis om hier te verkopen.

‘Blow the wind southerly,’ begin ik te zingen als we een stuk pad naar beneden volgen en ik niet zo hard hoeft te zwoegen op mijn fiets. *‘Blow, bonny breeze, my lover to me.’*

Ada lacht naar me. Dat liedje komt van de plaat die Sytse een paar weken geleden voor ons meenam. ‘Ik wilde dat we de hele dag op de dijk rond konden rijden en konden zingen,’ zegt ze verlangend. ‘We hebben Buma het eerste uur. Gaap. Die man gaat toch alleen maar het hele uur zagen over de fouten van onze voorvaderen. Daar is de dag van Sint Brandarius hét moment bij uitstek voor.’

Ik rol met mijn ogen. Ada heeft gelijk: onze geschiedenisleraar loopt al zijn hele carrière te slijmen bij de Angelen en doet alles om bij ze in een goed blaadje te komen. ‘Denk goed aan Flylân, kinderen,’ zeg ik op dramatische toon. ‘Het eiland waar honderd jaar geleden een ramp plaatsvond omdat de bewoners in opstand kwamen tegen de Angelen. De zondvloed die duizenden mensen mee de zee insleurde. Zij werden gedood door de Sirenes. Allemaal omdat ze niet wilden luisteren naar hun beschermheren. Omdat ze ervoor kozen in plaats van Sint Brandarius Freda en Fosta te aanbidden. Heidense goden.’

Wat Buma er niet bij vertelt – maar wat iedereen weet – is dat op alle Waddeneilanden de Skylgers noodgedwongen het dichtst bij de kust moeten wonen. De Angelen verschansen zich in hun hoge gebouwen in de duinen in het midden van de eilanden. Zij pikken alle hogergelegen gebieden in. Wij moeten hulpeloos toezien hoe de golven tijdens het stormseizoen onze stranden verslinden. Hoe de Sirenes met hun gezang ónze mensen het water inlokken. Als het zeevolk roept naar ons in de duisternis van de lange winter, hebben de Elektro's hun nachtclubs met grote luidsprekers en luide muziek om het gezang van de Sirenes buiten te sluiten. Ze hebben in Brandaris zelfs een luidsprekersysteem in hun wijken aangebracht dat hen er met een hoog, jankend geluid voor waarschuwt als de Sirenes te dicht bij de kust komen. Dat ding noemen ze ironisch genoeg ook een 'sirene'.

En wij? Wij mogen hun kostbare elektriciteit niet gebruiken. Wij mogen alleen in dankbaarheid voor hen buigen omdat hun heilige vuur in de vuurtoren in Oud-Brandaris brandt. Dat licht in de toren verjaagt de Sirenes als ze te dicht bij de kust komen. Het felle, elektrische schijnsel doorbreekt de duisternis van de nacht en houdt het zeevolk op afstand in de hoofdstad, maar de inwoners van Kinnum, Meslôns, Formerum en de andere dorpen in het oosten hebben bijna niets aan die bescherming. Die zijn overgeleverd aan de lokroep die al zoveel melancholische eilanders naar hun dood heeft geleid.

Soms ben ik bang dat ik te veel op mijn moeder lijk. Dat ik op een dag zelf ook de zee in zal lopen en niet

meer om zal kijken, omdat zelfs de liefde van mijn familie en Ada niet genoeg zal zijn om te ontsnappen aan het lied van de Sirenes.